

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

La resposta educativa davant la infància protegida. La relació del docent amb les famílies d'acolliment familiar

Marta Galera Garcia

Grau d'Educació Infantil

Any acadèmic 2017-18

DNI de l'alumne: 43205680L

Treball tutelat per Maria Ferrer Ribot
Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	☒	☐	☒	☐

Paraules clau del treball:

Relació família-escola, acolliment familiar, infants tutelats, resiliència, vulnerabilitat.

*Poder ajudar a la infància protegida des de les aules
és la nostra primera obligació personal i professional.*

Resum

Actualment es té constància de la infància protegida a la nostra societat, però no de les mesures d'ajuda amb les que compta. És important que es coneguin els programes d'acolliment familiar tant a l'àmbit social com sobretot en el seu funcionament amb els centres educatius. Aquest treball recull i analitza les relacions entre els docents i les famílies acollidores a l'aula, concretament per comprovar com es complementen aquests dos agents per tal d'afavorir a la infància vulnerable. És per això que la investigació parteix de posar en coneixement els principals conceptes de famílies acollidores, la infància protegida als centres educatius i la seva resiliència.

Paraules clau

Relació família-escola, acolliment familiar, infants tutelats, comunicació, resiliència, vulnerabilitat.

Abstract

Nowadays, there is evidence of protected childhood in our society, but not of the help measures it has. It is important to know the foster family programs both in the social field and especially in its operation with the schools. This work collects and analyzes the relationships between teachers and cozy families in the classroom. Specifically to verify how these two parts are complemented in order to favor vulnerable children. That is why the investigation starts by making known the main concepts of cozy families, protected childhood in schools and their resilience.

Keywords

Family-school relations, foster care, children supervised, communication, resilience, vulnerability.

Índex de continguts

1. Justificació	5
2. Objectius	7
3. Marc teòric	8
3.1 <i>INFÀNCIA VULNERABLE I SERVEI DE PROTECCIÓ</i>	8
3.2 <i>FAMÍLIES ACOLLIDA</i>	11
3.3 <i>CONTEXTOS EDUCATIUS DE RESILIÈNCIA</i>	12
3.4 <i>LA INFÀNCIA EN PROTECCIÓ A L'ESCOLA</i>	14
4. Metodologia	17
4.1 <i>DISSENY</i>	17
4.2 <i>RECOLLIDA DE DADES</i>	20
5. Resultats i anàlisi	24
5.1 <i>ANÀLISI DE DADES</i>	26
5.2 <i>DISCUSSIÓ</i>	30
6. Conclusions	39
7. Referències bibliogràfiques	46
Annexes	48
<i>ANNEX I. Qüestionaris a les famílies</i>	48
<i>ANNEX II. Respostes de les preguntes obertes</i>	50
<i>ANNEX III. Citació a les mestres al focus group</i>	53
<i>ANNEX IV. Guió del focus grup</i>	54
<i>ANNEX V. Tríptic informatiu</i>	55

1. Justificació

L'elecció del tema d'aquest treball sorgeix principalment per dues raons: La primera està relacionada amb la necessitat de conèixer el procés formatiu i professional, en el que s'analitzin les actituds i el procediment d'actuació de les mestres en el moment que es té a l'aula un infant tutelat pel servei de menors. A més, de voler comprovar de si realment a les escoles es té una bona informació sobre aquesta mesura, o si sempre hi ha hagut una desconeixença general.

La segona raó és de caire personal i sorgeix a partir d'inquietuds pròpies, ja que la meua família duu dins el programa de famílies cangur acollint infants des de l'any 2006. Des d'aquest any, com a membre de la família he pogut veure com són les relacions entre família i escola, com són els professionals que ens acompanyen i com es relacionen també amb la mestra. Per tant, en dur a terme aquesta investigació no em trobo dins una desconeixença absoluta, tot i que voldria ampliar la meua perspectiva sobre el tema.

En aquest treball, s'aprofundirà sobre els principals conceptes relacionats amb la temàtica: la infància vulnerable, les famílies acollidores, la resiliència d'aquests infants...

Per la meua experiència, he pogut comprovar que alguns docents inicialment no estan suficientment informats quan tenen a l'aula a un infant protegit, i per això el treball tindrà una base d'investigació qualitativa en la qual es recolliran les opinions i experiències tant de mestres com de les famílies. Per a la recerca, em basaré en les dues fonts principals representatives de cada part: una sèrie de famílies acollidores i les mestres que hagin estat en contacte amb la família i l'infant acollit.

Tal vegada, comprovant si realment hi ha una desinformació sobre la infància acollida dins l'àmbit escolar, aquest treball podrà servir com a ajuda a altres mestres quan es trobin amb infants en situacions d'aquest tipus, per tal de poder millorar la qualitat de vida d'aquests. Creant un recurs informatiu per als docents, es podria evitar aquesta probable desconeixença, i proveir als infants de més seguretat a les aules, facilitant així la seva inclusió.

En la mateixa línia, cal destacar també, el plantejament de si els infants en protecció estan realment inclosos a la societat, especialment a l'àmbit escolar:

La escuela es un ámbito que parece invisible cuando tratamos el tema de la protección a la infancia. Es como si existiese una brecha entre las instituciones que tratan a los niños y niñas en protección y la escuela. El sistema de protección, las familias (acogida o adoptivas) o los centros no pueden estar alejados de la escuela. Y al revés, el sistema educativo no puede dar la espalda a las particularidades de estos niños y niñas, ni tampoco, de la situación en la que viven, ya que tener presentes estas particularidades ayudará a afrontar los retos que supone su escolarización. (Fuentes, 2010, p.19)

Tenint en compte aquesta cita, ens hem de qüestionar i repensar quin és el paper de l'escola dins tot això, si realment la cultura de l'acolliment és coneguda als centres educatius. Cal considerar si es tenen mitjans suficients i recursos perquè professionalment les mestres estiguin ben formades, ja que és responsabilitat dels adults i de la societat crear les condicions necessàries per a poder suplir les carències i necessitats d'aquests infants.

Aquest treball, per tant, sorgeix de la necessitat de dur a terme una investigació i una anàlisi de com és el rol que ha de seguir el docent de l'aula quan es troba amb un infant dins el servei de protecció de menors (concretament infants en acolliment familiar). *Com és la relació de la mestra amb la família d'acollida de l'infant? Estan realment formats els docents per a quan es troben en situacions d'aquest tipus? Com pot beneficiar a l'infant que hi hagi una bona relació entre les dues parts?* Aquesta investigació pretén donar resposta a aquestes preguntes, tenint en compte la importància i capacitat dels professionals.

2. Objectius

Aquest treball persegueix una sèrie d'objectius que pretenen donar resposta a les qüestions plantejades a l'apartat anterior, i per tant em guiaran a l'hora de dur a terme la investigació. Els objectius es divideixen en generals i específics i van en procés del més general al més concret.

2.1 GENERALS

- Conèixer com és la relació entre una mestra d'aula i una família acollidora.
- Contribuir a la millora de la qualitat de vida dels infants tutelats, visibilitzant la infància protegida dins els centres educatius.

2.2 ESPECÍFICS

- Aprofundir en la visió dels mestres sobre els infants tutelats.
- Descobrir maneres d'actuar per a les relacions educatives entre mestra i família acollidora.
- Comprovar el grau d'informació que es té als centres educatius sobre el significat dels acolliments.
- Dissenyar i facilitar un producte com a recurs informatiu per als docents.

Em basaré principalment en un marc teòric, per tal d'anar aprofundint en la matèria i posteriorment amb una recollida de dades per poder dur a terme un anàlisi i que així em sigui més senzill poder assolir aquests objectius.

3. Marc teòric

En aquest treball es fa necessari centrar-se en els conceptes i principals factors que hi tenen a veure, per tal de poder fer posteriorment una anàlisi i producte final informatiu que sigui entenedor.

Per tant, a continuació es durà a terme una justificació i fonamentació teòrica dels diferents aspectes, passant per la infància vulnerable, com es du a terme la seva tutela, com arriben a les famílies d'acollida, com és la infància protegida als centres i posteriorment en quin punt se solen trobar emocionalment els infants per a que puguin superar les adversitats que se'ls presenten.

3.1 INFÀNCIA VULNERABLE I SERVEI DE PROTECCIÓ

Per tal de tenir una idea inicial, cal posar en constància que a la nostra societat, s'hi compta amb un gran percentatge d'infants vulnerables, és a dir, desprotegits pel que fa als seus drets i demandes.

Per això, s'ha de tenir en compte que tots els infants tenen uns drets i unes necessitats bàsiques que han de ser garantides. Es va veure clarament amb la Declaració dels Drets de l'Infant, aprovada per l'assemblea de les Nacions Unides el 1959. Per tant, en aquest any, es varen clarificar i exposar de manera precisa totes les necessitats dels infants perquè poguessin créixer i desenvolupar-se notòriament.

Posteriorment a la declaració dels Drets de l'infant, varen anar sorgint més lleis que lluitaven per la defensa de la infància. Les més representatives són, a nivell estatal la llei orgànica 1/1996 de protecció jurídica del menor, i a nivell autonòmic la llei 17/2006 integral de l'atenció i dels drets de la infància i l'adolescència, que ve a ser una actualització de la primera. Aquesta darrera pretén regular l'atenció en els àmbits de prevenció i protecció de la infància i del compliment de les seves necessitats.

Aquestes necessitats bàsiques dels infants, segons Amorós i Palacios (2004), es poden agrupar en cinc apartats principals: relacionades amb la seguretat, el creixement i la supervivència, amb el desenvolupament emocional, amb el desenvolupament social, amb el desenvolupament cognitiu i lingüístic i amb l'escolarització.

Aquestes, han de ser cobertes pel principal agent educatiu i socialitzador de l'infant: la família, però també per les institucions i la resta de la societat. Per això, tant a l'àmbit social com individual, les necessitats de l'infant han de ser correspostes, ja que segons Barudy (2005), per arribar a desenvolupar-se i a ser persona l'infant té dret a formar part d'una comunitat que li permeti desenvolupar un sentiment de pertinença i gaudir de protecció i suport social.

És per això que quan aquestes necessitats no són cobertes i perilla el desenvolupament de l'infant, segons Amorós i Palacios (2004) ens trobem dins una problemàtica de maltractament, que serà diferent segons la seva modalitat i intensitat, però que estarà impossibilitat el creixement i desenvolupament de l'infant.

En el moment en què es veu perjudicat el desenvolupament i s'amenaça el benestar de l'infant, legislativament es prenen una sèrie de mesures per a l'extracció del menor de la família, segons el títol II de la Llei orgànica 1/1996. Es veu més clarament en el Manual d'Intervenció del Servei de Protecció al Menor:

Segons l'IMAS¹ (2015), aquesta llei introdueix la distinció entre les situacions de risc i el desemparament. Aquests conceptes es diferencien en que es produeix un desemparament quan la gravetat dels fets aconsella separar el menor de la família. Amb aquesta situació de desemparament, qui assumeix la tutela del menor és l'entitat pública competent. La dificultat, aquí recau en el fet que el Servei de Protecció al Menor ha de saber valorar en quins casos es donen aquestes situacions.

¹ Institut Mallorquí d'Afers Socials

Per tant, en el moment en què un infant es troba en situació de maltractament o desemparament, generalment² es du a terme una tutela del menor, la qual implica que aquest deixa d'estar subjecte a la pàtria potestat. El concepte de tutela es defineix de la següent manera: “Institució jurídica que serveix per a la guarda, protecció, administració del patrimoni i representació de les persones menors d’edat no subjectes a la pàtria potestat i de les persones majors d’edat judicialment incapacitades” (IMAS, 2015, p.14).

Pel que fa als factors i circumstàncies que impliquen un risc per a l’infant, i per tant, l’extracció de la família són els següents:

Taula 1. Principals circumstàncies que estan relacionades amb un risc major de dany greu

SITUACIÓ DE MALTRACTE	<ul style="list-style-type: none"> 1. Casos d’abús sexual 2. Maltractament de caràcter sàdic 3. Maltractament o abandó (físic i/o emocional) o negligència greu 	<ul style="list-style-type: none"> 4. Patró crònic amb lesions greus en el menor 5. Lesions físiques en una zona vital o propera als òrgans sexuals 6. Abusador o maltractant reincident
VULNERABILITAT DEL MENOR	<ul style="list-style-type: none"> 1. Possibilitat d’accés de l’abusador al menor 2. Infants menors de 5 anys amb dificultats per cuidar-se o protegir-se sense supervisió d’un adult 	<ul style="list-style-type: none"> 3. Menors amb trastorns emocionals diagnosticats o limitacions cognitives 4. Explotació sexual 5. Explotació laboral (mendicitat)
CARACTERÍSTIQUES DELS ADULTS RESPONSABLES	<ul style="list-style-type: none"> 1. Incapacitat física, intel·lectual o trastorn emocional 2. Pares adolescents sense recursos ni suports 3. Poques o nul·les habilitats parentals o absència de models parentals positius. 	<ul style="list-style-type: none"> 4. Ús de la força o càstig físic com a mètode disciplinari 5. Incapacitat per drogadicció o abús de drogues a l’embaràs. 6. Haver comès delictes amb ús de violència física o sexual a altres adults o menors.
CARACTERÍSTIQUES DE L’ENTORN FAMILIAR	<ul style="list-style-type: none"> 1. Violència conjugal, utilització del menor en el conflicte. 2. Parella d’alguns dels progenitors és el maltractador 	<ul style="list-style-type: none"> 3. Inexistència de condicions bàsiques d’habitabilitat (sanitàries, equipament, espai...) 4. Inexistència de suports disponibles, aïllament social.
RESPOSTA DELS PARES/TUTORS DAVANT LA INTERVENCIÓ	<ul style="list-style-type: none"> 1. Absència de consciència dels pares, tutors o guardadors del dany patit pel menor i/o de la conducta maltractant inadequada. Resposta agressiva o de rebuig 	<ul style="list-style-type: none"> 2. Els pares, tutors o guardadors conscienciats però no hi ha possibilitat de canvi.

Font: Elaboració pròpia adaptada del Manual d’Intervenció del Servei de Protecció al Menor 2015, IMAS

² Veure també concepte de *Guarda* al Manual d’Intervenció del Servei de Protecció al Menor, p. 14

3.2 FAMÍLIES ACOLLIDA

Un cop un menor és tutelat, es duen a terme dues mesures principals: l'acolliment o l'adopció. Hi ha diferents tipus d'acolliment, però aquest treball, se centra en l'acolliment en família aliena, el qual pot ser temporal o permanent³. Pel que fa a l'acolliment familiar simple o temporal cal dir que:

És una modalitat d'acolliment familiar que facilita la integració del menor en un ambient familiar que no és el seu propi durant el temps necessari perquè la seva família pugui superar les causes que han provocat aquesta separació. (...) El manteniment dels vincles afectius per mitjà de contactes i les visites serà un objectiu prioritari en aquesta modalitat d'acolliment". (Amorós i Palacios, 2003, p.57)

Per tant, un infant tutelat que passa a una família d'acollida aliena, es trobarà amb unes persones i un model que no pertany al seu nucli familiar. Així i tot, aquesta família passarà a ser un referent de l'infant, el qual desenvoluparà una sèrie de vincles amb els diferents membres, tenint en compte que passarà allà un temps considerable durant la seva vida i el seu desenvolupament.

En aquest sentit, en aquesta modalitat d'acolliment cal fer referència a la seva temporalitat, és a dir, arriba un moment en què els infants tornaran amb les seves famílies biològiques si aquestes són aptes, o es du a terme un procés de preadopció amb una altra família en el cas que la biològica no es pugui fer càrrec. És per això que tal com comenten Amorós i Palacios (2003), els programes d'acolliment impliquen una intervenció amb la família biològica de l'infant. Sobretot, en els acolliments simples en els quals es preveu un retorn, hi ha consens per tal que els pares i els fills puguin seguir mantenint el contacte, i així assegurar una reunificació familiar.

Pel que fa al paper de les famílies acollidores, cal dir que les seves funcions són principalment dotar als infants d'aquesta seguretat i afectivitat que tal vegada els ha pogut mancar, tenint en compte els problemes emocionals que han tingut o les problemàtiques que hagin experimentat amb la família biològica.

³ Fins que el menor compleixi la majoria d'edat, segons art. 82.4 de la Llei 17/2006.

És important que atenguin les necessitats bàsiques, però també i sobretot tenen la responsabilitat de resoldre les situacions peculiars de vivències passades i dels possibles maltractaments que hagin pogut rebre.

Dins aquest concepte cal destacar la poca visibilitat social que hi ha davant els acolliments familiars. Segons els mateixos Amorós i Palacios (2003), es fa necessari que a una societat on es desconeix la cultura de l'acolliment, s'informi i es realitzin campanyes de conscienciació per a poder promoure i normalitzar aquest recurs. Tot això implica poder arribar a més gent i que així es compregui la importància d'aquesta mesura d'ajuda entre famílies que té com a objectiu aconseguir el benestar de l'infant.

Encara i aquesta poca visibilitat, s'ha de tenir en compte que en el cas d'un infant tutelat, es té preferència per una família acollidora abans que per un centre de menors. Així ho exposen Jiménez i Palacios (2008), quan diuen que una família és la millor manera que un infant pugui tenir unes figures parentals fixes, amb les que té més facilitat per a establir un vincle. És cert que els centres han millorat molt en els darrers anys, però no deixen de tenir diferents educadors que es van alternant en diferents hores per cuidar als infants. El fet de poder estar a una família d'acollida, afavoreix que l'infant pugui tenir una atenció més personalitzada, establir un vincle i que per tant pugui superar millor les dificultats o mancances amb les quals va arribar.

3.3 CONTEXTOS EDUCATIUS DE RESILIÈNCIA

En el moment en que un infant és tutelat, cal que tant la família acollidora com el centre educatiu tingui en compte que aquest ha passat per una situació de desemparament, i per tant, de negligència o maltracte. Això implica tenir en compte no només el que ha passat l'infant, sinó també les conseqüències i les seqüeles que li poden haver causat. És per aquest motiu, que es tracta de nens amb moltes necessitats i carències que necessiten ser suplertes. Tal com Gómez i Moreno (2011) opinen, els infants tutelats quan arriben a un acolliment familiar, demanden d'una sèrie de necessitats relacionades amb les situacions que la majoria d'ells han viscut amb la seva família biològica, com poden ser diferents tipus de maltracte, negligències, situacions violentes, separacions familiars i pèrdues afectives.

Tot això implica una sèrie de conseqüències físiques i emocionals, depenent del tipus de maltracte o negligència que hagin pogut sofrir. Així i tot, cal dir que generalment sempre que hi ha maltractament físic, sol anar acompanyat de danys psicològics. Amorós i Palacios (2003), estructuren aquests danys o conseqüències en físiques i neurofisiològiques, repercussions emocionals com el trastorn del vincle i conseqüències sobre el llenguatge, la intel·ligència i el rendiment acadèmic.

Per tal de poder superar aquestes adversitats, l'infant amb ajuda del seu entorn, ha de ser capaç de superar aquesta adversitat i dificultats mitjançant un procés evolutiu, anomenat *resiliència*. Aquesta és la capacitat d'ajustament personal i social tot i viure en un context desfavorable i d'haver tingut experiències traumàtiques. Aquest ajustament psicològic implica la capacitat de resistir a les adversitats, l'optimisme, el control sobre el curs de la pròpia vida i un punt de vista positiu de l'existència. (Scheier y Carver, 1992).

És de gran importància aquest concepte de resiliència per tal que sigui conegut per l'entorn de l'infant i que el pugui ajudar, ja que sense un suport del seu context, i de les persones que ajuden al seu desenvolupament no serà possible arribar a ser un infant resilient.

“El concepto de la resiliencia forma parte de las interacciones del niño con su entorno, en el ecosistema formado por el individuo, su familia y otros ámbitos sociales más o menos próximos: la escuela, la comunidad amplia y otros factores socioculturales vigentes en cada momento histórico”. (Uriarte, 2005, p. 70)

Per tant, la resiliència depèn principalment de l'infant i les seves capacitats, però també del seu context i dels suports i l'ajuda que pugui estar rebent o no. Sense el suport del seu entorn, difícilment ho aconseguirà. És per això que cal crear un context educatiu de resiliència tant a l'escola com a la família.

En el cas dels nins i nines que es troben en protecció, o han passat per aquest procés, l'escola és una important font de resiliència (Gilligan, 2001). És per això que tant aquesta institució com la família acollidora, han de treballar juntes pel bé del menor.

Un factor a tenir en compte és que si es vol fer als infants resilients, hi juga un gran paper el mestre resilient. Un mestre resilient és aquell que és capaç de superar les nombroses dificultats i problemes que sorgeixen a la seva feina. Tal i com exposa Uriarte (2005), un docent resilient ha de ser capaç d'ajudar a l'infant a comprendre's a si mateix i al seu context. Per a això, un docent així ha de tenir característiques com el reforç de l'autoestima, la creativitat, el sentit de l'humor, la positivitat davant adversitats i la iniciativa. A més han de ser i seguir desenvolupant l'empatia, el pensament positiu cap als alumnes i altres habilitats que permetin superar actituds negatives tant d'ells mateixos com dels infants.

En definitiva un docent resilient és conscient que donar sentit al que l'infant fa a l'escola és més important que aprendre continguts, i sobretot valora positivament l'esforç i el procés de l'alumne abans que els resultats.

Per aquest motiu, un infant acollit, amb totes les carències amb les que arribarà a l'escola, necessitarà d'un mestre resilient i protector que s'organitzi per ajudar-lo en tots aquests aspectes.

3.4 LA INFÀNCIA EN PROTECCIÓ A L'ESCOLA

És important saber que en el moment en que un infant és tutelat, no només se'l canvia de família, sinó que canvia tot el seu context. En el cas d'estar escolaritzat, també canviarà el seu centre educatiu per la seva seguretat. És a dir, es produirà un canvi dràstic en la seva vida: canvi d'entorn familiar, d'escola; i per tant també de professors i companys. Saben això, cal tenir en compte el que afirmen Gómez i Moreno (2011), quan diuen que l'escola és el segon gran context important de la vida de qualsevol infant, i que aquest canvi l'afectarà.

Aquest canvi de centre, per tant, representa una nova transició per a l'infant: de la família d'acollida a l'escola segons Fuentes (2010). És per això que si a més l'infant s'incorpora de nou un cop començat el curs escolar, es sentirà diferent de la resta de companys des del principi. Per aquest motiu, es fa necessari treballar per tal que es pugui integrar bé. Seguint l'estudi de Fuentes, se'ns fa veure que aquesta transició implica

respectar els ritmes de cada infant i pactar-ho amb l'escola per tal que aquest pugui tenir una bona inclusió.

Seguint la mateixa línia, el docent té una tasca important a l'hora de treballar aquesta inclusió, cal que estigui ben informat sobre la mesura de l'acolliment i tot el que implica per a poder entendre a l'infant i així poder-lo ajudar.

Es importante que el profesorado conozca la medida del acogimiento familiar para que ayuden a los/las menores a integrarse en el entorno educativo que les obliga a aprender estrategias para asumir los nuevos retos académicos y sociales, y a estar preparados para tratar con los demás su particular situación familiar (Gómez i Moreno, 2011, p. 31).

Sabent això, no només és necessari que el docent conegui la mesura de l'acolliment i com funciona aquest, sinó que haurà de preparar-se per treballar amb això a l'aula. Haurà d'aprendre a tractar amb aquests infants i les famílies per a poder-los ajudar a arribar a una inclusió dins l'àmbit educatiu.

D'altra banda, pel que fa al més acadèmic, una sèrie d'estudis (Sarasa i Sales, 2009) relacionaven amb els infants tutelats uns resultats acadèmics pobres i amb un índex rellevant de fracàs i abandonament escolar. Amb la qual cosa perillen, ja que els conflictes escolars solen implicar un risc d'exclusió social. Així i tot, cal dir que no sempre uns mals resultats impliquen un mal desenvolupament de l'infant o una mala integració social, tal com remarca Fuentes (2010, p. 14): *“Sin embargo, Gilligan (2007) apunta una mirada optimista cuando afirma que a pesar de estos resultados su futuro escolar no está escrito, y que gracias a los logros académicos las personas vulnerables pueden desarrollar su capacidad de resiliencia y proyectarse socialmente”*.

En el desenvolupament acadèmic a l'escola per part de l'infant protegit, cal destacar la implicació de la família. Les famílies acollidores, són prou conscients de la importància de la integració de l'infant tant a l'aula com a la resta del seu context durant el temps que sigui necessari. És per això que el suport que puguin donar a l'infant és de vital importància. Tal i com afirmen Sarasa y Sales (2009), quan els pares i mares

s'impliquen, regulen les activitats dels seus fills i filles i els ofereixen suport emocional, el fracàs escolar disminueix.

S'ha de fer èmfasis en la implicació per part de la família acollidora i del docent, a més de la importància que té que aquests dos agents col·laborin junts per l'infant i el seu benestar. Tal i com afirma Fuentes (2010) la comunicació amb la família-tutor per a comunicar les observacions i el respecte i la privacitat de la història personal de cada nen i nena seran qüestions bàsiques de l'ètica professional. A més, tornant de nou a la integració de l'infant a l'escola, es torna a remarcar la importància de l'acompanyament dels adults en aquest procés. És imprescindible que família i mestres siguin conscients de l'adaptació de l'infant i el procés que necessita per a fer-ho tant a la família com a l'escola. Els dos agents han de ser conscients que el menor necessita temps per habitar-se a la seva nova situació, i així establir llaços afectius.

Per aquest motiu, és molt important que els docents i la família acollidora a més de tenir en compte tot això, treballin en conjunt per a facilitar l'ajuda que requereix l'infant. És a dir, a més s'ha de tenir en compte la importància del que implica la participació familiar a l'escola. Segons Hoyuelos (2006), aquesta participació implica que hi hagi un diàleg i consens entre els referents, que ajuden a l'infant a descobrir i construir la pròpia identitat social. Aquesta és sempre important amb totes les famílies, però serà encara de més vital importància amb les famílies d'acollida

Si es vol, per tant, que l'infant, es desenvolupi i creixi personalment i socialment, cal establir una línia de diàleg bàsica entre família acollidora i docent. Entre aquestes dues parts, s'haurà de procurar estar pendents de l'infant alhora que es respectin els seus ritmes d'adaptació i aprenentatge.

4. Metodologia

El següent apartat posa en coneixement la metodologia i el disseny d'aquesta per a la recerca d'informació i un desenvolupament de la investigació. Es tractarà el procés que s'ha seguit i de quina manera s'ha fet.

4.1 DISSENY

Per iniciar aquest apartat, cal fer referència primerament a la metodologia d'aquesta investigació que pretén donar resposta a la qüestió de com és la relació entre una mestra d'aula i una família acollidora.

Per aquest motiu, la investigació ha seguit una metodologia qualitativa. Abans de continuar, cal posar en constància què implica aquesta: “La investigación cualitativa esencialmente desarrolla procesos en términos descriptivos e interpreta acciones, lenguajes, hechos funcionalmente relevantes y los sitúa en una correlación con el más amplio contexto social.” (Martínez, 2011 p,11). Per tant, aquest estudi cerca comprendre una sèrie de pensaments, actituds i comportaments d'una sèrie de grups.

Pel que fa a algunes característiques d'aquesta metodologia, cal destacar que segueix un paradigma *holístic*, és a dir, que els individus o grups que formen part de l'estudi, són considerats en la seva totalitat, i no reduïts a una variable. A més té una perspectiva humanista, que implica una obertura a l'altre i al fet social. Una darrera característica a destacar, és que la seva finalitat primordial és la comprensió d'experiències individuals i col·lectives, és el fonament de la tasca comprensiva (Martínez, 2011). Sabent això, es té més clar el perquè de seguir aquest tipus de metodologia per a la recerca i comprensió de les relacions entre mestra i famílies.

Quant a la recollida de dades, s'han utilitzat dos tipus de tècniques tenint en compte que s'analitzen dos grups diferents de participants (famílies d'acollida i mestres). Quant a les famílies, s'ha passat a cada una un qüestionari semi obert, que els demana sobre les seves opinions respecte a les relacions que han tingut amb l'escola i el docent de l'aula.

Fent una aproximació al que és un qüestionari, podem dir segons Arribas (2004) que és un instrument de recollida de dades que permet quantificar i universalitzar la informació a través d'una sèrie de preguntes a una sèrie de participants (generalment una mostra nombrosa), per tal de poder comparar i analitzar la informació recollida. Del qüestionari que s'ha dut a terme, hi ha majoria de preguntes tancades i algunes obertes. Les primeres compten amb una escala estimativa, mentre que les segones permeten una llibertat de reflexió sobre el tema a les famílies participants.

D'altra banda, i pel que fa a les mestres, s'ha trobat més convenient utilitzar una tècnica més específica de recollida, ja que es basa en una investigació més participativa, que es podria relacionar amb les entrevistes grupals. Aquesta és un grup focal (GF) o *focus group*, de la qual es pot especificar el següent:

Un GF se conforma con un conjunto de "personas representativas", en calidad de informantes, organizadas alrededor de "una temática" propuesta por otra persona, en este caso "el investigador", quien además de seleccionarlos, coordina sus procesos de interacción, discusión y elaboración de acuerdos, en un mismo espacio y en un tiempo acotado (Bertoldi, 2006, p. 115)

Per tant, fent referència a l'orientació d'aquest treball, s'ha comptat amb un grup d'unes 5-6 mestres d'aula, a les quals s'ha citat prèviament per tal d'assistir a aquest "grup de discussió". En aquesta reunió es tracta de suscitar alguna pregunta per incitar al debat. D'aquesta manera, s'ha pogut fer un enregistrament de tot el que s'ha parlat, per arribar a una anàlisi de les diferents opinions i per a poder extreure unes conclusions finals que puguin donar resposta a les preguntes inicials.

Pel que fa a la interpretació de la informació que s'ha extret, i seguint el que afirma Olabuénaga (1999), l'anàlisi de les dades es duu a terme a través d'una descripció densa, on les seves característiques són:

- que és interpretativa,
- que el que s'interpreta és el flux del discurs social i
- que aquesta interpretació consisteix a tractar de rescatar el que s'ha dit en aquest discurs de les seves ocasions peribles fixar-ho en termes susceptibles de consulta.

A partir de la informació final que s'ha obtingut de l'anàlisi, s'ha pogut dissenyar la creació d'un *producte final* per a la seva distribució a través de la xarxa i també en format físic, per així donar a conèixer als docents diferents pautes i donar resposta a les qüestions que poden sorgir quan es té una família d'acollida a l'aula.

El producte té un format de *tríptic informatiu*, el qual recull les principals conclusions bàsiques sobre com ha de ser la relació entre família acollidora i mestra. Després del seu disseny (no definitiu), s'ha fet una entrevista amb un tècnic de l'IMAS per a la valoració del producte i la seva futura distribució, que encara s'ha d'acabar de concretar.

En últim terme, cal destacar també que així com tota investigació ha de seguir una sèrie de consideracions ètiques, aquesta també ho fa, ja que a part del rigor que pugui tenir el treball si no es tenen en compte una sèrie components ètics, aquest no es pot considerar de qualitat.

Segons Noreña (2012), aquestes consideracions ètiques o criteris, han de respondre a la reflexió que es fa l'investigador sobre els efectes, conseqüències i relacions que estableix amb els subjectes de l'estudi.

És per aquest motiu, que durant el treball de camp, s'ha informat als participants de la confidencialitat i protecció de la seva identitat, a més de tenir jo en aquest cas com a investigadora, una actitud de neutralitat i objectivitat en tot moment. Seguint el que exposen Noreña et al (2012), hi ha una sèrie de criteris ètics de la investigació qualitativa que s'han seguit durant el treball:

- Consentiment informat. Els participants han d'estar d'acord en ser informants.
- Confidencialitat.
- Maneig de riscos, segons el principi de no maleficència i beneficència.
- Entrevistes. No es deuen provocar actituds que condicionin les respostes dels participants.

Per aquest motiu, se'ls ha passat junt amb el qüestionari a les famílies i amb la citació per escrit a les mestres, una carta de consentiment per a informar que es recollirien les seves aportacions únicament amb finalitats acadèmiques.

En definitiva, aquest treball utilitza una metodologia més qualitativa seguint dues tècniques de recollida de dades, en el que s'ha tingut en compte el compliment dels diferents criteris ètics, a més de la creació d'un producte informatiu.

4.2 RECOLLIDA DE DADES

Aquest apartat contextualitza i posa en situació la forma en què s'ha dut terme el procés de recollida de dades, amb quines estratègies, amb quins participants i de quina manera ho he fet, en definitiva.

Perquè quedi més entenedor, en la següent taula es poden observar els instruments de recollida, el grup de participants i la temporalització en què s'ha fet cada recollida.

Taula 2. Temporalització dels qüestionaris i focus grup

Instruments	Qüestionaris	Focus grup (amb enregistrament d'àudio)
Participants	22 Famílies acollidores	6 Mestres de l'escola CEIP de Pràctiques
Temporalització	29 d'abril de 2018	22 de maig de 2018

Font: Elaboració pròpia

Inicialment, em vaig reunir amb les famílies acollidores aprofitant que feien una trobada general a un hotel d'Alcúdia. Just abans de passar els qüestionaris les famílies estaven totes reunides i fent un taller de formació de l'IMAS. Em vaig posar en contacte uns dies abans amb els tècnics de menors que s'encarregaven del taller.

Així, ells varen fer arribar a les famílies el tema principal de la meua recerca i se'ls va dir que jo seria per allà passant qüestionaris. D'aquesta manera, totes varen

quedar assabentades i em va ser bastant fàcil fer una presa de contacte per a poder entregar els qüestionaris.

Amb algunes he pogut tenir unes paraules més enllà: coses que em comentaven en persona i exposant més la seva opinió. D'altres, per manca de temps simplement em varen omplir els qüestionaris sense demanar o comentar res.

Crec que el fet de poder parlar tranquil·lament amb algunes va funcionar molt bé i va afavorir molt la recollida de dades, ja que si no hagués pogut assistir a la seva trobada, hauria d'haver passat els qüestionaris per correu, cosa que hagués estat molt més impersonal.

Pel que fa al grup focal, aprofitant que he estat fent el *Pràcticum II* al CEIP de Pràctiques m'he decidit a fer la reunió amb un grup de sis mestres del mateix centre. A continuació s'exposa una petita taula dels instruments emprats, junt amb els participants i la temporalització.

Al cap d'unes setmanes, ja enregistrades les dades dels qüestionaris, vaig estar preparant el grup de discussió. Vaig presentar un escrit de citació a les mestres, per tal que els pogués arribar de forma clara i breu el que pretenia, i alhora establir un lloc i moment de trobada. Finalment vaig entregar l'escrit a les mestres personalment, i cada una em va anar confirmant si podia venir. Va ser un avantatge tenir quasi contacte diari amb elles, ja que amb les pràctiques ens veiem quasi cada dia, i si alguna tenia problemes d'horari m'ho podia venir a dir en persona.

Al final, es va decidir fer-ho un dia en què assistissin la majoria, ja que és cert que vàrem tenir dificultats per a coincidir, degut a que eren moltes o bé per altres reunions de l'escola que també es feien en aquell moment. En total varen assistir sis mestres. Dues d'elles eren la meva tutora de les pràctiques a la qual vaig convidar a quedar i a participar juntament amb la mestra +1 encara que no haguessin tingut infants d'acollida, ja que vaig pensar que tenir en compte també els seus punts de vista enriquiria molt la reunió i la posterior anàlisi.

Finalment, parlaré del disseny del qüestionari (annex 1) i del guió del focus grup (annex 4). Pel que fa als qüestionaris se'n varen passar 26, dels quals quatre famílies varen contestar en qüestionaris separats. Per tant, hi varen participar 22 famílies. D'aquesta manera, també s'hi contempen les opinions de diferents membres d'una mateixa unitat familiar.

D'una banda, l'objectiu inicial del qüestionari, era conèixer quina visió tenen les famílies acollidores de les mestres: com reben elles la relació que s'estableix i quina informació pensen que tenen els docents sobre el tema. És per això que finalment vaig decidir plantejar 8 preguntes dividides en les que parlen d'informació i les que parlen de satisfacció amb la mestra d'aula. D'aquestes vuit qüestions, dues estan plantejades de manera més oberta, perquè així es poguessin expressar millor les famílies.

Quant al guió del focus grup, vaig realitzar un guió previ a la reunió amb les participants per tal d'anar preparada. A més, vaig tenir en compte tot el que havia de fer en el meu paper de moderadora de la reunió. Per a fer-ho em vaig basar en les etapes del grup focal de Buss et al. (2012). En el mateix guió, vaig introduir una sèrie de *preguntes estímul* per utilitzar-les en cas que la conversa no fluís, o simplement per incitar o reconduir la conversa.. La discussió va quedar enregistrada en format d'àudio, i ha estat transcrita per a poder extreure millor la informació. Cal tenir en compte que respectant els principis de confidencialitat, la transcripció del moment en què parla cada mestra, substitueix el seu nom per la inicial de *mestre* seguit d'un nombre, establert segons l'ordre d'aparició. Per exemple M1, M2...

Amb aquest darrer tema, l'ambient que hi va haver en el grup de discussió va ser molt càlid. Les mestres es coneixien entre elles i anaven expressant les seves opinions sense dificultats. Era un ambient familiar, en què es podia apreciar que totes tenien ganes de participar. Es tenia previst que la discussió no durés més de mitja hora, però al final va durar uns 45 minuts. Per aquest motiu, vaig haver de tallar la conversa per a poder acabar.

Per acabar, quant a la creació del *tríptic*, s'ha utilitzat l'anàlisi de les dades recollides, amb les que se n'ha fet una petita síntesi dels punts bàsics o dubtes inicials que pot tenir un docent que desconeix la mesura de l'acolliment familiar. S'han recollit

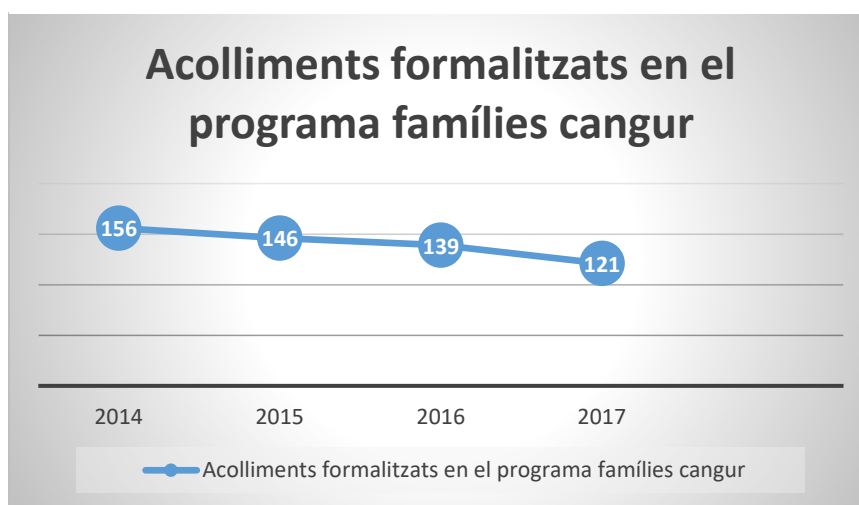
algunes cites del marc teòric, o del que deien les mateixes mestres per reflectir el que es pot fer i tenir en compte en aquestes situacions. Per al seu disseny (Annex V) s'ha utilitzat una plantilla bàsica de tríptic informatiu del programa *Microsoft Office Word*, i s'ha anat traslladant la informació analitzada a aquest espai.

Tal com s'ha explicat anteriorment, la intenció és que aquest tríptic pugui ser un recurs informatiu al qual els docents accedeixin fàcilment. Per aquest motiu, cal recordar que s'intentarà distribuir a través de les escoles.

5. Resultats i anàlisi

Posant en context a les famílies acollidores, tal com s'explicita a apartats anteriors, són una unitat familiar pròpia que s'encarrega d'obrir les portes de casa seva i acollir a menors tutelats i que ho necessitin. Vénen a ser un banc de famílies, on totes elles, tenen l'ajuda de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS), pertanyent al Consell Insular de Mallorca.

Il·lustració 1. Gràfic d'acolliments formalitzats en el programa de famílies cangur

Font: Elaboració pròpia adaptada de la Memòria anual de l'IMAS

Observant la gràfica, es pot comprovar que durant aquests darrers anys, els acolliments familiars dins el programa de famílies cangur, ha anat disminuint. Això pot venir a causa que hi ha menys infants tutelats a mesura que passa cada any. Durant el 2017, s'ha enregistrat el menor nombre d'acolliments formalitzats en famílies cangur, en els darrers quatre anys.

Finalitzant amb les famílies, cal tenir en compte per a l'anàlisi que les dades sorgeixen a partir de diferents experiències amb diferents mestres de diverses escoles de Mallorca.

D'altra banda, posant en context al grup de mestres que s'ha reunit, cal dir que totes pertanyen al CEIP de Pràctiques. En total són sis mestres on tres han tingut infants de la mateixa família acollidora, i una d'una altra família. Les dues restants no n'han tingut. Tal com he esmentat a l'apartat anterior, durant la discussió es varen introduir una

sèrie de *preguntes estímulo* principalment per incitar a la conversa. Per exemple, *Com són les relacions entre aquestes famílies i les mestres? Hi tenen més en compte possibles actuacions amb elles?*, o també es va poder introduir un fragment de vídeo que provoqués l'intercanvi d'opinions.

El CEIP de Pràctiques és un centre tant d'Infantil com de Primària, que compta amb un nombre elevat d'alumnes. Segons el Projecte Educatiu de Centre (PEC), el nombre d'alumnes oscil·la entre 475 i 500 nins/es. Com a centre d'integració compta amb alumnes amb necessitats educatives específiques, diagnosticats per l'Equip d'Orientació Educativa i Psicopedagògica.

Pel que fa a les famílies, la majoria viuen pels voltants de l'escola, a la barriada del Camp Redó i el seu estatus socioeconòmic és mitjà. Algunes famílies reben algun tipus d'ajuda (Conselleria d'Educació, Ajuntament, Ministeri d'Educació i Cultura (MEC), Menors, Serveis Socials). Quant a les famílies acollidores, al centre hi han passat dues amb acolliments temporals. Com es pot observar a continuació la situació geogràfica d'aquestes dues institucions, és molt propera.

Il·lustració 2. Situació geogràfica de la seu de l'IMAS i del CEIP Pràctiques

Font: Google maps

5.1 ANÀLISI DE DADES

A continuació es durà a terme l'anàlisi a partir dels qüestionaris a les famílies i de la reunió amb el grup de discussió de les mestres. Aquest es farà per separat, per tal de poder fer posteriorment una discussió final relacionant aquests dos grups.

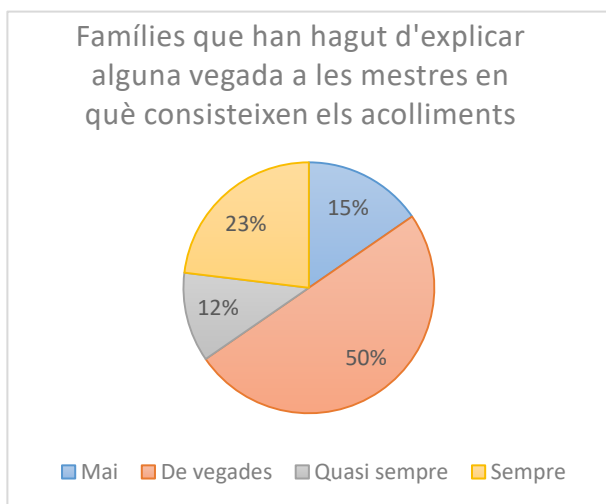
Famílies acollidores

Totes les famílies que hi han participat són acollidores i tenen o han tingut infants escolaritzats en escoles de diferents punts de Mallorca, siguin públiques o concertades. Algunes són: Escola de Sant Jordi, CP Aina Moll, CP Rafal Vell, San José de la Montaña, CEIP de Pràctiques, ...

L'anàlisi de les dades relacionades amb les famílies acollidores es troben agrupades en dos grans blocs: les preguntes relacionades amb la *informació* i les relacionades amb la *satisfacció*. Tot això tenint en compte que és des del punt de vista i les experiències de les famílies.

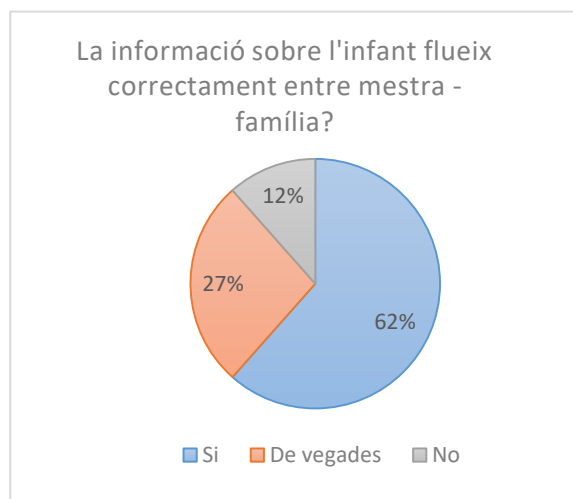
Pel que fa a les preguntes pertanyents a la informació que tenen les mestres sobre els acolliments (des del punt de vista de les famílies), cal tenir en compte els primers quatre gràfics que vendran a continuació. En una pregunta se'ls demanava si alguna vegada han hagut d'explicar a les mestres què són o en què consisteixen els acolliments familiars.

Gràfic 1. Percentatge de famílies que han hagut d'explicar alguna vegada el funcionament d'acolliments als docents.

Font: Elaboració pròpia a partir dels qüestionaris recollits

Gràfic 2. Percentatge sobre l'intercanvi d'informació entre mestra - família

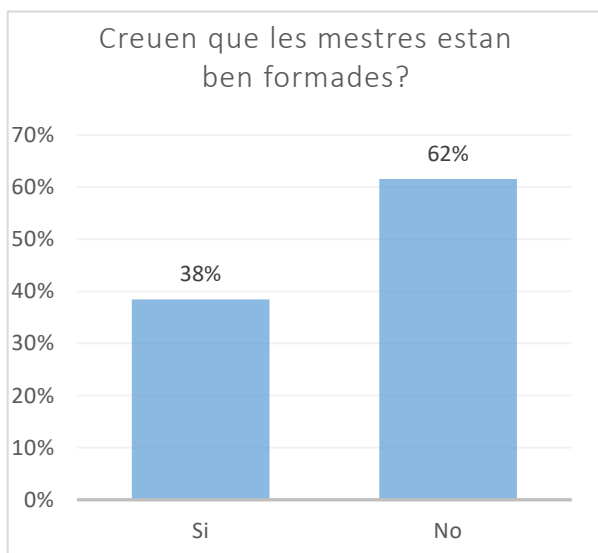
Font: Elaboració pròpia a partir dels qüestionaris recollits

Com es pot observar, tan sols hi ha un 15% de les 26 famílies que mai han hagut d'explicar a algun docent què són les famílies acollidores. Mentre que hi trobem un 50% que alguna vegada, depenent del mestre, sí que ho ha hagut d'explicar. Per tant, tenint en compte la mostra ens trobem davant una majoria de famílies que almenys una vegada ha hagut de posar en coneixement al mestre o al centre el significat o dinàmica dels acolliments.

Encara i així, veiem com aquesta manca d'informació de les mestres no implica que hi hagi una mala comunicació i relació entre mestres – famílies. Un 62% opina que la informació sobre l'infant està ben tractada i arriba bé d'una part a l'altra.

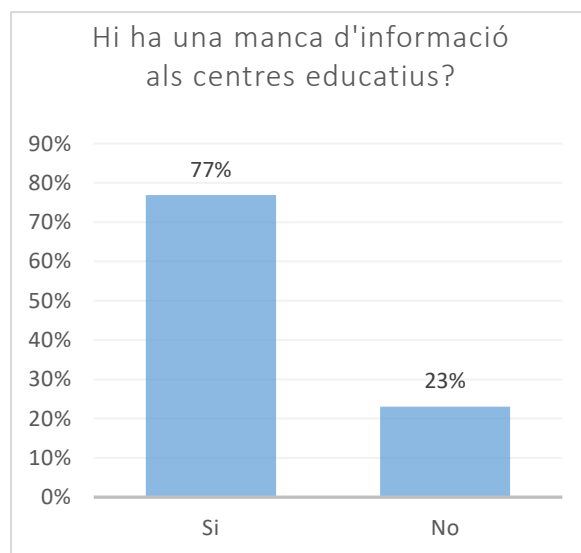
Amb això moltes famílies han coincidit en què és per això que encara que a l'inici no es tingui la informació suficient, un es pot anar formant, i adquirint els coneixements necessaris, per a poder ajudar i entendre millor com actuar.

Gràfic 2. Percentatge d'opinió sobre la formació de les mestres

Font: Elaboració pròpia a partir dels qüestionaris recollits

Gràfic 4. Percentatge d'opinió sobre la informació que hi ha als centres educatius

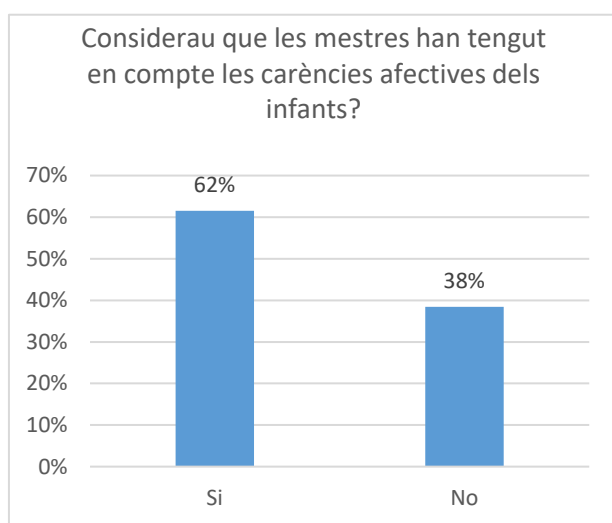

Font: Elaboració pròpia a partir dels qüestionaris recollits

Per acabar amb aquest bloc de preguntes, ens trobem que una gran majoria de les famílies pensen que a les mestres els manca formació inicial sobre la temàtica dels acolliments (un 62%). Mentre que a nivell de centre, un 77% de famílies creu que a les escoles hi falta informació. És a dir, a mesura que s'augmenta la ràtio de persones que han d'estar implicades, creix el percentatge de persones desinformades.

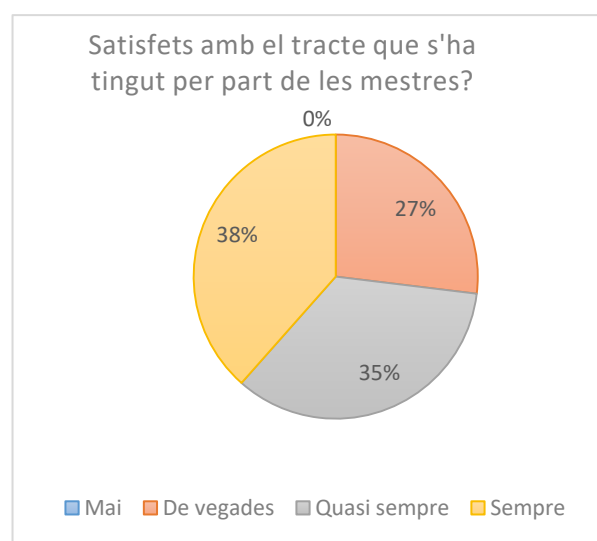
Un cop presentades les dades relacionades amb la informació, es presenten les preguntes relacionades amb la satisfacció de les famílies. Podem observar a continuació també que per molt que algunes mestres els manqui formació, moltes (segons la visió de les famílies) han sabut tenir en compte les carències afectives dels infants i per tant, els problemes emocionals a tractar.

Gràfic 4. Satisfacció de les famílies en quant a la cura de les carències afectives dels infants

Font: Elaboració pròpia a partir dels qüestionaris recollits

Gràfic 3. Percentatge de satisfacció amb les mestres

Font: Elaboració pròpia a partir dels qüestionaris recollits

Per concloure amb aquesta tipologia de qüestions, hi ha hagut un alt percentatge de famílies que han quedat satisfetes sempre o quasi sempre amb el tracte de la mestra, un 38% i un 35%, respectivament. Si es miren de manera conjunta aquests dos percentatges, més de la meitat – pràcticament la majoria – de les famílies han quedat contentes. És remarcable el fet que no hi ha hagut cap família acollidora que mai hagi quedat satisfeta amb algun docent, i un 27% que només de vegades.

A partir d'aquestes preguntes tancades del qüestionari s'hi han trobat opinions molt diverses, però si s'analitzen els continguts generals de les preguntes, es pot veure que hi ha una majoria de famílies que troben que hi falta formació i informació a les mestres, però que es pot millorar aquesta desconeixença si es posen ganes per entendre i estar informats sobre la temàtica en qüestió i perquè hi pugui haver una bona relació mestres – famílies.

Finalment, quant a les preguntes obertes del qüestionari (annex II), les famílies disposaven d'un petit espai on escriure el que pensaven. Aquestes feien referència a com es pot millorar relació amb famílies acollidores - mestres, i a com pot afectar aquesta a l'infant protegit.

Pel que fa a la millora de la relació, moltes coincidien en què calia una comunicació més freqüent (més tutories personalitzades), i sobretot en què era necessari que el docent estigués format prèviament.

Mentre que pel que fa a com pot afectar a l'infant una bona connexió i relació, pràcticament la majoria coincidien a dir que sobretot els podia aportar estabilitat, confiança i seguretat en ells mateixos.

Focus Grup

La reunió que es va dur a terme amb el grup de discussió estava format, com s'ha dit anteriorment per sis mestres del CEIP Pràctiques. Quatre d'elles han tingut a l'aula infants en acolliment, mentre que les altres dues no. Es varen parlar d'una sèrie de temàtiques durant la conversa. Per aquest motiu, l'anàlisi inicial del focus grup queda de la següent forma:

Taula 3.. Anàlisi de les temàtiques que es parlaren al grup de discussió

TEMÀTIQUES	ANÀLISI
La inclusió a les escoles i sensibilització de la infància protegida.	Principalment, fan referència a reflexionar a com és l'infant dins l'escola, es parla sobre la càrrega emocional que tenen molts, i sobre com són vists des dels centres. Sobretot es reflexiona sobre com es deu sentir un infant quan està a una família d'acollida.
Experiències viscudes de la mestra amb la família acollidora	Es donen a conèixer les vivències que han tingut les mestres sobre com es comunicaven amb la família, com varen ser les experiències amb aquests infants acollits a l'aula i a què es devia el seu comportament.
Com pot actuar la mestra	Es reflexiona sobre quin és i hauria de ser el paper d'una mestra quan té un infant acollit a l'aula. Com ha d'actuar per ajudar a aquest infant, com es pot relacionar amb la família.
Formació del docent	Sobretot en aquest apartat es va parlar i reconèixer la poca formació sobre la infància protegida a les aules i la poca divulgació sobre les famílies acollidores.

Font: Elaboració pròpia

A continuació, es durà a terme l'ampliació d'aquests apartats per a dur a terme una discussió de l'anàlisi tant de famílies com de mestres. Es farà una comparativa d'aquestes temàtiques, ja que dins l'apartat de *formació del docent* hi entren les preguntes dels qüestionaris relacionades amb la *informació i formació*. Pel que fa a la part de satisfacció no es durà a terme la seva discussió perquè no és objecte d'estudi.

La resta de temes, engloben també moltes altres respostes que varen donar les famílies, i és per aquest motiu que, a vistes generals resultarà més senzill de comprendre.

5.2 DISCUSSIÓ

En relació a l'anàlisi i comparant el que han exposat famílies i mestres, sorgeixen tres necessitats principals:

- Cal més formació d'actuació a l'àmbit professional a les aules.
- La mestra ha de poder crear un ambient segur per a l'infant també a l'escola.
- Família acollidora i docent han d'anar de la mà per a una millor inclusió de l'infant i un seguiment d'aquest.

Per tal de poder dur a terme una comparació clarificadora, es dividirà aquest apartat amb els principals trets de les temàtiques anomenades anteriorment, tant per analitzar els resultats de les famílies com el del *focus group*.

[La inclusió a les escoles i sensibilització de la infància protegida](#)

Les famílies, asseguren que el menor el que necessita és sentir-se estimat i que forma part d'un grup. A més, tal com s'ha comentat anteriorment, aquests infants quan són tutelats entren en un context doblement desconegut: la família acollidora i segurament una nova escola. Tenint en compte que ja duu al darrera una problemàtica emocional, aquesta possiblement s'agreuja als inicis de l'acolliment. Per això es fa necessària la inclusió de l'infant tant en el context familiar com a l'escolar. Per consegüent, en aquest darrer àmbit el docent hi juga un gran paper.

Les mestres que es varen reunir, coincidien en tota la càrrega que duu un infant d'aquestes característiques i en que precisament, s'ha de treballar per a tenir això en compte per a poder oferir a l'infant tot el suport que necessiti.

M1: “Un nin que està en una situació d'acolliment ha tingut un trauma de separació i està en una altra família, l'escola segurament també és una altra... i la situació és molt complicada, és que quan emocionalment un infant duu una càrrega, el seu rendiment es veu afectat, el seu desenvolupament dins les classes també, per tant és normal. Tu com a mestra què has de fer? Tenir-ho en compte, i ajudar-lo.”

Posteriorment, es parla d'una nena en acolliment que varen tenir dues de les docents presents:

M3: “(...). Havia viscut coses molt fortes, i clar és el que tu dius, que duia com una cuirassa. A mi el que em va cridar l'atenció que clar, aquesta nina amb el que havia viscut ja no es creia res de la infància. Ha viscut tot el que ha viscut i que a lo millor molts de nosaltres, gràcies a deu ni ho hem viscut. I em feia gràcia perquè dins el grup classe ella es sentia molt, ho valorava molt el fet de pertànyer allà. Com a què apreciava molt formar part de l'escola. Apreciava molt estar envoltada de nins i nines. I a vegades, aquesta màgia de la infància, encara que ella sabia que no era veritat, la compartia. És a dir, que crec que potser devia actuar, per voler pertànyer a un grup.

M1: es trobava a gust a l'escola, en un entorn segur.”

A partir d'aquestes paraules, es pot afirmar també el que s'ha dit a l'inici d'aquest apartat: un infant tutelat, i per tant vulnerable, en línies generals té la necessitat de pertànyer un grup, segurament amb més intensitat que un infant que no haurà patit aquestes dificultats. Té unes necessitats pròpies que li demanden sentir-se estimat i apreciat per l'entorn que l'envolta.

Per aquest motiu, relacionant aquest tema amb el marc teòric inicial, i segons Fuentes (2010), és necessari treballar perquè l'infant pugui adaptar-se bé i sentir-se realment inclòs. La transició cap a la inclusió implica respectar els ritmes de l'infant i que quedi pactat entre família i escola.

En definitiva, l'escola es pot trobar amb molts infants amb diverses problemàtiques emocionals, psicològiques, físiques i en general vulnerables. Aquesta, ha de treballar per la inclusió d'aquests infants, però a nivell d'aula un docent principalment ha de tenir en compte tot això, i estar predisposat de manera positiva a afrontar el repte que suposa donar suport i integrar a un infant acollit a la seva aula per a més, intentar afavorir una resiliència d'aquest.

Com ha de ser la relació entre mestres i famílies per poder ajudar a l'infant

Segons les dades recollides, les relacions entre mestres i família acollidora solen ser com la resta de les famílies, llevat del fet que es tractarà de famílies amb un infant que pertany a una problemàtica emocional. Cal tenir molt en compte que es tractarà amb un infant protegit, i per tant, moltes vegades no es sap com actuar davant aquesta situació.

Inicialment, es durà a terme una entrevista amb la família per a poder posar en coneixement la història de l'infant. Aquesta entrevista generalment es fa juntament amb la presència d'un tècnic de l'IMAS. Aquí, entra una línia divisòria en què es planteja un dilema que cal que ressolin família i tutora: fins a quin punt es pot fer arribar la informació personal de l'infant. Fuentes (2010) a la seva investigació es planteja què és el que necessita saber realment el professorat (què és o no rellevant) i què és el que contarà el mateix infant. D'aquesta qüestió n'extreu una sèrie d'arguments a favor i en contra de la transmissió d'informació.

Taula 4. Arguments a favor i en contra de la confidencialitat i la comunicació sobre el menor

Entre la confidencialitat i la comunicació de la informació a l'escola

Arguments a favor	Arguments en contra
<ul style="list-style-type: none"> • Oferir la possibilitat de desenvolupar una major consciència entorn al tema de la protecció. • Evitar problemes: el desconeixement del professorat pot conduir-los a fer afirmacions poc inclusives. • Comunicar ajuda a que el professorat entengui als nens i nenes. • Consensuar una línia de treball. • El secret reforça la vergonya. 	<ul style="list-style-type: none"> • Etiquetatge negatiu i tracte diferencial. • Dret del nen o nena a dir què vol compartir de la seva història. • Creença a que la informació que posseeixen no aporta res al professorat. • Incidir en la diferència.

Font: Fuentes-Peláez, N. (2010). Infancia en protección y escuela.

D'un cop d'ull es veu com hi ha més arguments a favor que arguments en contra. Personalment, pens que un docent ha d'estar totalment informat sobre l'infant protegit que pugui tenir a l'aula. La família acollidora ha de poder transmetre tota aquesta informació a la mestra per tal que aquesta sàpiga en tot moment com pot ajudar a l'infant o el perquè del seu comportament. Tal i com s'ha vist, segons les experiències de les mestres, alguns infants contenen totes les seves vivències. Per tant, cal que estigui informada també per evitar desavinences. En tot cas, ha de tenir en constància que es tracta d'un infant protegit i per tant, té l'obligació professional d'esser confidencial en tot moment. Aquesta mestra ho expressa molt bé:

M2: “Crec que una mestra primer de tot ha de tenir claríssim l'empar legal, tenir clara la normativa, i després estar colze amb colze amb la família d'acollida. Des del moment que tinguis un nin d'acollida a l'aula intentaria saber fins a on puc arribar jo tot el rerefons legal d'aquests infants. Després per suposat, serien de les famílies més urgents amb els quals xerraria, i després m'agradaria saber d'aquest nin tot el que sigui possible saber. Ja sé que és un infant protegit i que segons quines dades són confidencials, però primer m'enteraria fins a on puc arribar jo, i amb les entrevistes amb els pares d'acollida, que em diguessin tot el que em poguessin dir.”

Les mestres, sobre això opinaven que sempre s'havien de fer més entrevistes amb les famílies precisament per transmetre informació de l'infant. En aquest cas, es va establir una relació entre família i mestra en què la família junt amb menors, va decidir que per al benestar de la menor era millor donar a conèixer tota la seva història:

M4: “Home, jo vaig haver de fer moltes més tutories amb la família acollidora, ja que no bastaven les dues anuals que es solen fer. La família sempre tenia novetats, o la nina tenia una visita i em volien contar com anava tot. A vegades havia de venir amb els de menors...Amb això vull dir que hi havia una comunicació constant amb la família.”

Un altre punt important és que hi hagi una bona relació entre la mestra i la família acollidora. Ja que a part d'aquesta transmissió d'informació, si no s'hi posa una actitud positiva i dedicació, no es podrà ajudar gaire a l'infant. Tal com afirmen Vigo, Dieste i Julve (2015), hi ha d'haver en tot moment una importància d'anar junts i ser còmplices

d'un mateix projecte, en quant a la relació escola i famílies, la qual es pot extrapolar perfectament a la relació amb les famílies acollidores.

A partir de les dades dels qüestionaris, s'ha vist que la majoria d'informació i comunicació sobre l'infant flueix bé. També, que una part majoritària d'acollidors, estan satisfets amb el tracte per part de la mestra. Recordem que són un 73% si són famílies que ho han estat sempre o quasi sempre. És a dir, si hi ha una satisfacció personal per part dels acollidors, serà perquè les dues parts han estat receptives i han donat importància a establir una bona relació.

Per això, fent una comparativa de les respostes de mestres i famílies, arribem a la conclusió que ambdues donen importància a aquest intercanvi d'informació i a què hi hagi una bona relació, la qual pot implicar més seguretat i estabilitat per a l'infant.

A més, les mestres han reflexionat durant la discussió recollida, de la importància d'ajudar a l'infant anant de la mà de les famílies:

MI: "...Crec que el principal que necessita una saber és que son nins amb una problemàtica emocional o social que l'està afectant. Això es el bàsic que hem de tenir en compte els mestres. I també que nosaltres hem d'intentar que el temps que estigui a l'escola, sigui un parèntesi a la seva vida, o sigui, que pugui desconnectar i pugui disfrutar dels companys, de sentir-se un poc valorat, ja que probablement no hi està. I tot això fer-ho de la mà de les famílies, se les ha de tenir informades en tot moment i consensuar com es tractarà a l'infant. Així a casa es treballarà amb l'infant també i crec que això pot afavorir tot un entorn segur per ells."

Per tant, arribant a aquest punt, podem dir que és imprescindible que hi hagi una participació activa de les dues parts, tant de la família com de la mestra, per així poder establir un consens quant a l'actuació conjunta amb aquest infant. Així doncs, podem aprofundir aquest punt en el sentit que aquesta bona relació, no només implicarà un entorn segur per als menors, sinó també té altres efectes positius. Segons Pérez (2004), hi ha una sèrie d'efectes de la participació familiar, tant per als infants, com pels docents i els pares. Aquesta, es basa en les relacions amb famílies no acollidores o ordinàries, per dir-ho

d'alguna manera, però es pot extrapolar perfectament també a les famílies d'acollida. A partir d'aquí, ens podem demanar per què és important que hi hagi una bona relació entre docent i famílies, i com ens afecta.

Taula 5. Efectes de la participació familiar

Sobre els fills	Sobre els pares	Sobre els mestres
<ul style="list-style-type: none"> • Progrés acadèmic significatiu • Menor nombre de problemes de conducta • Increment d'habilitats socials i d'autoestima • Major assistència a l'escola • Millors hàbits d'estudi i actituds cap a l'escola. 	<ul style="list-style-type: none"> • Actituds positives • Major suport i compromisos comunitaris • Major autoconfiança • Percepció satisfactòria de la relació pares-fills • Increment dels nombre de contactes família-escola • Desenvolupament d'habilitats i formes més positives de paternitat i de reforç. 	<ul style="list-style-type: none"> • Major competència en les activitats professionals • Major dedicació de temps a la institució • Major compromís en el currículum; més centrats en l'alumne

Font: Pérez, R. M (2004). Les relacions entre família i escola. Una anàlisi psicosocial. Lleida: Pegès editors

En definitiva, segons tot el que s'ha recollit, es pot dir que tenir un infant protegit a l'aula, implica que la mestra conegui la seva història i consegüentment tingui empatia cap a aquest, sense fer distincions negatives davant la resta d'infants, i aportant-li la seguretat emocional que li pot mancar. No es tracta d'una recepta màgica, ja que no tots els menors reaccionaran igual. Senzillament, cal conèixer a l'infant per a saber així com actuar exactament amb ell. Per a poder aconseguir tot això és imprescindible treballar conjuntament amb les famílies acollidores com amb la resta de professionals de l'àmbit social.

Formació del docent

Quant a la formació del docent sobre la temàtica, s'ha comprovat definitivament que els manca sobretot en quant al concepte d'acolliment o famílies d'acollida. Ja que posteriorment, un cop assimilada la informació es saben posar en el lloc de l'infant o reconeixen molt bé quines són les seves mancances.

Una vegada recollides les dades i analitzant-ne els resultats relacionats amb la formació, comprovem que tant famílies com mestres coincideixen en la poca informació que hi ha a les escoles sobre els acolliments. Ha quedat en constància que des de la visió de les famílies, un 62% troba que manca formació, i un 77% que a les escoles no hi ha informació del tema. A la reunió de grup focal amb les mestres se'ls va fer arribar aquests mateixos percentatges, amb els que elles mateixes s'hi trobaven totalment d'acord:

M4: Jo crec que estem poc informats.

M6: Clar, jo no ho coneixia quan em va arribar per primera vegada

M2: No se'ns informa tampoc. Però les famílies tenen totalment la raó

M4: Fins que no et toca no ho saps

M2: Esque jo no n'he tingut cap de nin acollit, la informació que tenc és per companyes que n'han tingut, i si no fos per això, tampoc ho sabria.

M3: També ens falta formació

M2: Jo crec que tot això d'informar-nos, i de saber com actuar, ja sigui amb una família d'acollida o per denunciar casos a menors, és la nostra primera obligació personal i professional. Ens hem de posar les piles. I hem d'aprendre de totes les experiències que haguem tingut també.”

Aquí, es pot comprovar que fins que un docent no es troba en aquesta situació, no comença a informar-se. En la meua opinió, això implica temps que es lleva a l'infant o a la família acollidora, ja que algunes famílies han afirmat que s'han hagut de fer tutories específiques per tal d'explicar a les mestres en què consisteixen els acolliments. Realment això és tasca de les famílies? O és tasca dels docents conèixer prèviament la temàtica per tal d'establir quan abans una relació treball conjunt amb la família?

Realment, pens que és per això que cal una formació per als docents, principalment per a conèixer el concepte, però també per a fomentar la inclusió d'aquests infants a causa de la seva problemàtica. Seguint la idea de Marchesi (2001), és imprescindible capacitar al professorat, per a la inclusió i aquest ha de tenir també la iniciativa de fer-ho, ja que sinó tendra tendència a ser negatiu cap a aquest aspecte i cap als seus alumnes, impossibilitant que s'integrin com toca.

A mode de síntesi, dir que es necessita informació és evident, però del que no es parla és de la motivació i del que ens mou a formar-nos. Un docent es pot formar si li posa èmfasi en l'aprenentatge de nous conceptes, noves pautes, noves metodologies. És per això que pens que fins que no hi hagi una vertadera intenció per a conèixer la qüestió que ens envolta, no es podrà produir. A més, a aquesta formació hi poden ajudar els professionals de l'àmbit social que també hi treballen dins aquesta matèria de les famílies acollidores. Ha de ser una tasca conjunta i de tots.

Per tant, com ha d'actuar la mestra?

A partir de l'anàlisi de les experiències que han tingut les docents del grup focal, i de les dades analitzades als apartats anteriors, s'intentaran establir uns principis bàsics del que pot fer una mestra d'aula en aquestes situacions. Una mestra (formada prèviament) davant aquesta situació cal que tingui en compte unes pautes bàsiques:

1) Entrevista prèvia amb la família acollidora.

En el moment en què se sap que l'infant tutelat ha d'entrar a l'escola, la prioritat de la mestra és conèixer quina és la seva història -dins el que sigui possible- per tal de saber com és ell/ella per tenir en constància com actuar i com no. Si és possible, aquesta primera tutoria cal que es dugui a terme amb algun tècnic del servei de menors.

2) Observació de l'infant.

Un cop que l'infant arriba a l'aula, anar-lo observant de manera específica. Com es relaciona o si té problemes per fer-ho, com evoluciona a nivell cognitiu, observar si és un infant amb molts o pocs conflictes... Anar comprovant en definitiva la informació transmesa per la família acollidora.

3) Transmissió d'informació a la família acollidora.

Quan s'ha estat observant el comportament de l'infant i la seva evolució, cal transmetre-ho a la família acollidora. Pot ésser que l'infant actuï d'una manera

que no s'esperava, per això, cal informar a la família per comunicar que tot el procés d'adaptació evoluciona correctament o no.

4) Continuar amb el seguiment

Cal informar i estar informats per part de la família de manera freqüent. A més d'això, tenir més en compte si l'infant està més irascible per les visites amb la família biològica o per qualche altre fet que el pugui haver afectat.

Aquests quatre punts que impliquen un procés, suposen un acompanyament a l'infant juntament amb la família. Seguir aquestes passes lògiques, ajuda a poder fer un millor seguiment del menor, i per tant, ajudar-lo a la seva adaptació al centre, però també a casa.

Per acabar, respecte al paper del docent amb aquests infants cal destacar la idea de Fuentes (2010) sobre la figura del docent com a referent a l'aula que pot proporcionar una base segura a l'infant que pot aprofundir en la resta d'entorn escolar. Si la relació que un docent pot establir amb els nens i nenes és sempre important, en aquests casos d'infància vulnerable, ho és encara més. És una figura que pot ajudar a l'infant a posar paraules a allò que li està passant o a allò que sent, tant en les situacions inicials d'adaptació com a les posteriors.

Així i tot, no hem d'oblidar que els infants protegits tenen totes aquestes carències i generalment un trauma per separació amb la família biològica, però això no justifica que hàgim d'atribuir tot el seu comportament a què és un infant del servei de menors. Es té generalment una tendència a estigmatitzar, i hem de tenir en compte que també poden tenir comportaments i pors com la resta de nens i nenes. Precisament per això és necessari crear aquest entorn segur per l'infant.

A tall de conclusió de l'apartat, a partir de totes aquestes dades recollides i d'haver analitzat el que es necessita en una relació entre docent i família acollidora, duré a terme una petita síntesi per a traslladar-la en un producte bàsic d'informació per a altres mestres.

Què són les famílies d'acollida?

És una modalitat d'acolliment familiar que facilita la integració del menor en un ambient familiar que no és el seu propi durant el temps necessari perquè la seva família pugui superar les causes que han provocat aquesta separació. El manteniment dels vincles afectius per mitjà de contactes i les visites serà un objectiu prioritari en aquesta modalitat d'acolliment". (Amorós i Palacios, 2003, p.57)

La infància protegida a les aules.

Aquests infants provenen generalment d'una situació amb algun tipus de maltracte o negligència. És per això que es fa necessari tenir en compte que pateix una problemàtica i moltes mancances i carències a diversos nivells que necessiten ésser suplertes.

Què pot fer el docent per a ajudar-los a l'escola?

- Evitar el desconeixement sobre l'acolliment i tot el que implica per evitar dificultats a l'hora d'ajudar a l'infant. Estar ben formats.
- Consensuar una línia de treball amb la família acollidora.
- No fer tractes diferencials per les seves vivències o posar-los etiquetes negatives.
- No estigmatitzar pel fet de ser infants del servei de menors. També tenen comportaments i pors com la resta d'infants.

Establim relacions:

Com s'ha d'actuar amb una família acollidora dins l'aula?

1) Entrevista prèvia amb la família acollidora.

La prioritat de la mestra és conèixer quina és la història de l'infant -dins el que sigui possible- per tal de saber com és ell/ella i per tenir en constància com actuar i com no.

2) Observació de l'infant.

Un cop que l'infant arriba a l'aula, anar-lo observant de manera específica. Com es relaciona o si té problemes per fer-ho, com evoluciona a nivell cognitiu, observar si és un infant amb molts o poc conflictes... Anar comprovant en definitiva la informació transmesa per la família acollidora.

3) Transmissió d'informació a la família acollidora.

Quan s'ha estat observant el comportament de l'infant i la seva evolució, cal transmetre-ho a la família acollidora. Pot ésser que l'infant actuï d'una manera que no s'esperava, per això, cal informar a la família per comunicar que tot el procés d'adaptació evoluciona correctament o no.

4) Continuar amb el seguiment

Cal informar i estar informats per part de la família de manera freqüent. A més d'això, tenir més en compte si l'infant està més delicat o irascible per les visites amb la família biològica o per qualche altre fet que el pugui haver afectat.

Aquesta recopilació ha consistit per tant, en ajuntar informació mínima que s'ha extret i traspasar-la a un format que permeti un enteniment clar i que alhora es pugui distribuir tant en format físic com digital.

6. Conclusions

Un cop fet l'anàlisi i la discussió, em decideixo a extreure una sèrie de conclusions. Aquest treball arriba al seu fi, i cal reflexionar sobre com ha anat el procés i evolució de la investigació, què és el que he après i finalment s'hauran de posar en constància una sèrie de conclusions finals sobre tota la informació i anàlisi que s'ha fet.

Tornant a l'inici i en línies generals, em pens que he aconseguit assolir els principals objectius. A la següent taula, es poden observar els objectius que em vaig proposar a l'inici del treball perquè quedi més entenedora la valoració que es farà a continuació:

Taula 6. Objectius proposats

Objectius generals

- Conèixer com és la relació entre una mestra d'aula i una família acollidora
- Contribuir a la millora de la qualitat de vida dels infants tutelats, visibilitzant la infància protegida dins els centres educatius

Objectius específics

- Aprofundir en la visió dels mestres sobre els infants tutelats
- Descobrir maneres d'actuar per a les relacions educatives entre mestra i família acollidora.
- Comprovar el grau d'informació que es té als centres educatius sobre el significat des acolliments.
- Dissenyar i facilitar un producte com a recurs informatiu per als docents.

Font: Elaboració pròpia

En primer terme, pel que fa a l'objectiu de **conèixer com és la relació entre una mestra d'aula i una família acollidora**, he pogut veure com és aquesta a partir de la visió de les famílies i les mestres d'aula.

En segon lloc, em vaig proposar **contribuir a la millora de la qualitat de vida dels infants tutelats, visibilitzant la infància protegida dins els centres educatius**. Pens que realitzant aquest treball sí que he aconseguit visibilitzar la infància protegida, a més de fer-ho en un futur a les escoles si el tríptic informatiu es distribueix, però no sé si realment he contribuït a una millor qualitat de vida per a ells, ja que primerament la informació ha de poder arribar a les persones que són responsables d'aquests infants.

En tercer terme, com a objectiu específic, em vaig proposar **aprofundir en la visió dels mestres sobre els infants tutelats** he analitzat quina visió tenen les mestres sobre aquests infants, com han estat les seves experiències i segons elles, com s'ha d'actuar amb els infants en acolliment.

Quant a l'objectiu de **descobrir maneres d'actuar per a les relacions educatives entre mestra i família acollidora**, sobretot he tingut en compte els punts de vista dels dos agents, ja que només així es podia veure què és el que es necessitava. A més a partir de com han treballat les mestres amb altres famílies acollidores, s'han pogut establir unes pautes bàsiques a seguir en cas de no conèixer la mesura dels acolliments.

Relacionat amb el punt anterior, em vaig proposar **comprovar el grau d'informació que es té als centres educatius sobre el significat dels acolliments**. A grans trets, s'ha pogut comprovar que hi ha una gran majoria de desinformació als centres educatius sobre la infància protegida en famílies acollidores. En això, es destaca que coincideixen tant mestres com famílies al qüestionari i al *focus group*.

Finalment, fent referència a l'objectiu més concret, em vaig decidir a **dissenyar i facilitar un producte com a recurs informatiu per als docents**. Durant el procés d'aquest treball he pogut elaborar i dissenyar un producte informatiu, encara que bàsic, per a docents que ho necessitin en format de tríptic. Pens que a petits trets, aquest darrer objectiu l'he assolit encara que sigui per a una introducció del coneixement que pot arribar després.

COMPETÈNCIES TREBALLADES. QUÈ HE APRÈS?

En aquest moment, crec que sabria perfectament com actuar amb una família acollidora si jo fos tutora d'una aula. Per tant, també tenint en compte el bagatge personal i la meva experiència com a membre d'una família d'acollida, pens que no em seria difícil. Per aquest motiu esper aquest treball li pugui servir per al mateix a algú altre.

Després de tot aquest procés, diria que he après a tenir en compte les visions de dues parts importants de l'àmbit educatiu: les docents i les famílies. He après sobretot de la importància de les relacions per al bé de l'infant.

D'altra banda, he adquirit competència acadèmica-disciplinar respecte a la metodologia i a dur a terme un treball de camp que implica saber recollir una sèrie de dades, i posteriorment analitzar-les. A més, he après a utilitzar i a saber com funcionen els instruments de recollida com són el qüestionari i el grup focal.

Així i tot, em pens que tal vegada m'ha mancat haver-me informat més sobre el funcionament del grup focal i el paper de moderador. Encara que va anar bé tota la sessió, em trobava una mica perduda per a conduir la conversa tot i comptar amb un guió escrit prèviament. Tal vegada, era per la inexperiència en el maneig de la tècnica i per la por a no saber-ho fer bé.

Cal remarcar també quant al grup focal, un cop analitzats els resultats, veig que de primeres, la mostra de participants no era del tot representativa, ja que totes les mestres pertanyien al mateix centre i es coneixien molt bé entre elles. Així doncs, crec que hagués estat millor comptar amb diferents mestres d'altres centres per a poder comprovar les possibles diferències d'actuació amb les famílies.

Respecte a la gestió temporal, diria que m'ha faltat organització i que el temps m'ha jugat una mala passada. En primer lloc, m'he vist amb poc temps per a dur a terme el grup de discussió, ja que s'anava posposant per falta d'hores o per coincidir amb les mestres. En tot cas, ho hauria d'haver previst, ja que és una tècnica que implica la participació de molta gent en una mateixa situació. La solució hauria estat citar-les abans d'allò previst per evitar aquestes dificultats.

En segon lloc, pel que fa a l'organització temporal del mateix treball i de les diferents tasques, m'he gestionat com tocava, però així i tot he tingut dificultats. Durant les primeres i darreres entregues de termini m'he sabut organitzar, però entremig vaig tenir dificultats. Pens que seria molt positiu poder comptar amb una mica més de temps

per a fer el TFG, almenys poder iniciar-lo un mes abans del que es sol fer per anar-se familiaritzant com toca.

Continuant amb les competències treballades, cal remarcar la capacitat per desenvolupar tècniques i estratègies de comunicació. He treballat habilitats orals sobretot per a poder-me comunicar amb els participants de la investigació, tant amb les famílies com amb les mestres o a les mateixes tutories. Aquestes, les continuaré treballant per a la posterior defensa del treball, però sobretot pens que he treballat també la comunicació escrita amb la redacció del treball. L'estructuració, la coherència i la cohesió són elements imprescindibles per a l'expressió d'idees i la transmissió d'informació en un format com aquest. Crec que en aquest sentit ho he fet el millor que he pogut i sabut, però sempre és millorable.

Seguint amb la competència comunicativa, cal dir que de les famílies n'he après molt i pens que en quant a la presa de contacte amb elles ho he sabut fer bé. El que podria haver millorat és que en lloc de deixar que em presentessin els tècnics de menors -tot i que ha estat d'agrair la seva ajuda-, em podria haver presentat jo per exposar de millor manera els objectius proposats.

Precisament en quant les competències més personals, crec que en destacaria el meu esforç i implicació durant tot el procés del treball, tant amb mi mateixa com amb la resta de persones. Pens que a més, he treballat la meua capacitat de reflexió, però sobretot en destacaria l'empatia amb el tema que es tracta durant tot el treball. Tal com he esmentat a l'inici de les conclusions, diria que m'he vist molt identificada i implicada en aquesta investigació a partir de les meves vivències com a membre de família acollidora. Aquesta implicació tan personal m'hi podria haver jugat una mala passada i haver-me creat dificultats, però crec que ho he sabut fer i he superat les expectatives.

Finalment, amb la realització d'aquest treball, he treballat les meves competències relacionals. He potenciat les meves habilitats per treballar en grup, encara que al principi desconeixia que amb un treball de fi de grau també es pogués fer. El tenia concebut com a una tasca molt individualitzada, però amb les tutories grupals i amb l'ajuda de la companya que també realitzava el treball, m'ha servit molt per a continuar formant-me

en aquest sentit. L'ajuda mútua per a poder dur endavant aquestes investigacions és molt adient, i pens que és un punt molt positiu d'aquesta assignatura.

CONCLUSIÓ FINAL

Per posar fi a aquesta investigació, duré a terme una conclusió general de tot el que s'ha extret en aquest treball. D'un costat, cal posar en constància que les relacions que s'estableixen entre mestres i famílies acollidores han de ser freqüents i fluides. És important que el docent conegui la mesura de l'acolliment per així poder actuar i ajudar millor a l'infant.

A més, el fet de saber com és aquesta relació, i què es pot fer per a fer-la millor, ens permetrà transmetre aquesta informació a la resta de docents que no sàpiguen com actuar del tot. El dilema se situa entre el respecte i la intimitat preservant la informació personal del nen o nena i la comunicació de la informació al mestre per a col·laborar en la tasca educativa. (Fuentes, 2010)

S'ha vist finalment que hi ha una falta de formació real dels mestres davant la mesura de l'acolliment familiar a les aules. Encara i així, també ens trobem que tot i la manca de formació inicial, no impedeix que la mestra faci tot el que està en la seva mà per aprendre i actuar com cal, per a aconseguir que l'infant es senti inclòs, estimat i sigui un més dins l'àmbit educatiu amb ajuda de la família d'acollida.

A més, és important veure que els menors protegits a les aules, són infants que des d'un primer moment en què han arribat a l'escola s'han sentit diferents. Per això els hem de permetre que puguin ser un més, sense fer tractes diferencials per les seves vivències i així es puguin sentir inclosos. A més, seguint la idea de Pérez (2004) cal que el docent tingui en compte que respectar la diversitat a l'aula, crea una seguretat en aquests infants.

Aquesta seguretat és el que principalment els manca i s'ha de poder facilitar a través de la comprensió i ajuda anant de la mà de les famílies acollidores.

Llavors, és de vital importància que es proposi un fil de treball amb la família per poder donar suport al menor i ajudar-lo a superar les adversitats. És a dir, s'ha de

col·laborar conjuntament per promoure la resiliència en aquests infants i que puguin tenir un bon desenvolupament personal i social.

Si volem que un infant d'aquestes característiques sigui resilient, es requereix també de docents amb aquesta capacitat de superar les dificultats que puguin anar sorgint. Es necessiten mestres capaços, empàtics, creatius, i optimistes davant aquestes situacions.

D'aquest treball, cal remarcar que es tracta d'un estudi que demostra un fet real i actual que està succeint avui dia a les aules: els infants protegits a les escoles impliquen una desconeixença pel que fa a actuacions, i un repte que cal afrontar principalment treballant en conjunt amb la família acollidora del menor.

Per concloure finalment, m'agradaria deixar en constància que aquesta investigació és fruit d'una implicació personal i d'inquietuds pròpies. Tot aquest treball ha suposat una gran implicació i m'he sentit còmoda en tot moment amb la temàtica. Amb aquest estudi, s'ha pogut comprovar que realment hi ha una gran desinformació sobre el tema de la infància protegida a les aules, a més de molt poca bibliografia a la que poder accedir. És per això que pens que és necessari i personalment m'agradaria seguir investigant sobre aquest tema.

Per tant, cal reflexionar sobre aquesta falta d'informació i de la importància de fer una inclusió de la infància protegida a les escoles:

“En definitiva, no podemos separar el sistema de protección a la infancia del sistema educativo porque de esta forma sólo perjudicamos a los niños y las niñas. No puede ser que sepamos tan poco de la educación de la infancia tutelada.” (Fuentes, 2010, p.29)

7. Referències bibliogràfiques

7.1 BASES DE DADES:

- [Dialnet](#)
- [Google Acadèmic](#)
- [ERIC](#)
- [REDINED](#)
- Altres fonts:
 - o GRAÓ
 - o Weib Caib
 - o Recursos del moodle de la Universitat de les Illes Balears
 - o Fundació Jaume Bofill

7.2 BIBLIOGRAFIA

Amorós, P., Palacios, J., Fuentes, N., León, E., & Mesas, A. (2003). *Famílies cangur. Una experiència de protecció a la infància*. Barcelona: Fundació La Caixa.[[Links](#)].

Amorós, P. y Palacios, J. (2004). *Acogimiento familiar*. Madrid: Alianza editorial.

Barudy, J., & Dantagnan, M. (2005). *Los buenos tratos a la infancia: Parentalidad, apego y resiliencia*. Editorial Gedisa.

Bertoldi, S., Fiorito, M. E., & Álvarez, M. (2006). Grupo Focal y Desarrollo local: aportes para una articulación teórico-metodológica. *Ciencia, docencia y tecnología*, (33), 111-131.

De Clercq, B., Rettew, D., Althoff, R. R., & De Bolle, M. (2012). Childhood personality types: Vulnerability and adaptation over time. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 53(6), 716-722.

Durán Gisbert, D., & Climent, G. G. (2017). La formación del profesorado para la educación inclusiva: Un proceso de desarrollo profesional y de mejora de los centros para atender la diversidad.

Fuentes-Peláez, N. (2010). Infancia en protección y escuela. *Infancia en protección y escuela*, 11-68.

Garreta, J. (2017). Familias y escuelas. Discursos y prácticas sobre la participación en la escuela.

- Gómez, J.M & Moreno, C. (coord.) (2011). Adopción, acogimiento y escuela: guía para la comunidad educativa. Asociación Andaluza de Ayuda a la Adopción y a la Infancia (LLAR).
- IMAS (2015). Manual d'Intervenció del Servei de Protecció al Menor. Direcció Executiva de Protecció al Menor i Atenció a la Família.
- Iribarren, L. (2010). Escuela inclusiva y diversidad de modelos familiares. *Revista Iberoamericana de Educación*, 53(6), 1-11.
- Jiménez, J., & Palacios, J (2008), El Acogimiento Familiar en Andalucía, Procesos familiares, perfiles personales, Sevilla. Observatorio de la Infancia en Andalucía.
- Juan, S., & Andrés, R. (2010). El focus group como técnica de investigación cualitativa.
- León, O.; Montero, I. (2002). Metodologías cualitativas. En *Métodos de investigación en psicología y educación* (127 – 177). Madrid: McGraw Hill
- Martínez, J. (2011). Métodos de investigación cualitativa. *Silogismos de investigación*, 8(1), 1-43.
- Noreña, A. L., Alcaraz-Moreno, N., Rojas, J. G., & Rebolledo-Malpica, D. (2012). Aplicabilidad de los criterios de rigor y éticos en la investigación cualitativa. *Aquichan*, 12(3).
- Olabuénaga, J. I. R. (1999). Metodología de la investigación cualitativa. *Universidad de Deusto. Bilbao*
- Pérez, R. M., & Peret, M. G. (2004). *Les Relacions entre família i escola: una anàlisi psicosocial*. Pagès.
- Ryan, K. E., Gandha, T., Culbertson, M. J., & Carlson, C. (2014). Focus group evidence: Implications for design and analysis. *American Journal of Evaluation*, 35(3), 328-345.
- Sarasa, S., y Sales, A. (2009). *Itineraris i factors d'exclusió social*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Síndic de Greuges de Barcelona.
- Uriarte, J. D. D. (2006). Construir la resiliencia en la escuela. *Revista de psicodidáctica*, 11(1).

Annexes

ANNEX I: QÜESTIONARIS A LES FAMÍLIES

Universitat
de les Illes Balears

Facultat
d'Educació

Benvolgudes famílies,

El meu nom és Marta Galera i som estudiant del quart curs del grau d'Educació Infantil a la Universitat de les Illes Balears. En aquests moments estic duent a terme el meu Treball de Fi de Grau, que tracta de les *relacions entre mestra i famílies d'acollida*. Per tant, vosaltres hi teniu molt a veure! L'objectiu és que aquest treball serveixi per a visibilitzar la infància protegida, i poder conèixer com són aquestes relacions entre vosaltres i les diferents mestres. És per això que us deman uns minuts per respondre aquestes preguntes i així poder conèixer la vostra visió.

Alguna pregunta us demanarà la vostra opinió més obertament, mentre que a la resta basta marcar la casella que més identifiqueu a la vostra situació.

Abans de començar, us pos en coneixement que les respostes que es registrin en aquest qüestionari, quedaran recollides i s'utilitzaran únicament amb finalitats acadèmiques.

1. Heu hagut d'explicar en què consisteixen els acolliments familiars a alguna mestra que hagi tengut a infants que heu acollit?
 - Mai
 - De vegades
 - Quasi sempre
 - Sempre
2. Pensau que les mestres estan ben formades en quant a saber com actuar amb aquest tipus d'infants?
 - Si
 - No
3. Pensau que hi ha una manca d'informació general sobre els acolliments als centres educatius?
 - Si
 - No

4. Trobeu que hi ha bona comunicació entre família i mestra? Flueix correctament la informació sobre l'infant?

- Mai
- De vegades
- Quasi sempre
- Sempre

5. Considerau que la mestra que ha tingut a l'infant acollit, ha tengut en compte les seves carències afectives emocionals?

- Mai
- De vegades
- Quasi sempre
- Sempre

6. De forma general, estau contents amb el tracte que s'ha tingut per part de la mestres que han tingut a l'infant?

- Mai
- De vegades
- Quasi sempre
- Sempre

7. Creus que es pot millorar d'alguna manera aquesta relació? Si la resposta és afirmativa, comenta:

- Si:

- No

8. Que considerau que pot aportar a l'infant acollit que hi hagi una bona relació entre la mestra i la família?

ANNEX II: RESPOSTES DE LES PREGUNTES OBERTES

- Creus que es pot millorar d'alguna manera aquesta relació? (mestra-família acollidora) Si la resposta és afirmativa, comenta:
 - És molt important que la mestra sàpiga la vida de l'infant i la seva problemàtica, el perquè està acollit. És necessari que se sàpiga per poder donar ajuda i suport emocional a l'infant.
 - És d'agrair que tinguin més paciència
 - S'ha de formar als docents sobre les pautes a seguir en aquests nins/nines ja que les seves vides han estat molt diferents a les de la resta d'alumnes.
 - Sí, donant informació i formant als mestres
 - Tenint més informació sobre el tema per part de les mestres.
 - En alguns casos no hi ha hagut interès per part del professorat o ha estat molt tard. O se li ha donat la informació al director i aquest no l'ha feta arribar al professor.
 - S'ha de donar informació exhaustiva sobre els nins d'acollida i de les necessitats que presenten i les diferències amb infants que conviuen amb les seves famílies biològiques.
 - NO
 - Moltes vegades no tenen en compte les emocions diferents als nens que són d'una famílies diguem que normal. Els problemes de l'infant d'acollida no són els mateixos.
 - Depèn molt del centre educatiu, si és concertat o públic. Al centres públics (funcionaris) pareix que els estàs donant més feina del que ells pensen que els toca. En ocasions ha estat un autèntic *viacrucis*.
 - Simplement que sempre hi hagi un bon tracte i connexió entre professores – família – fill.
 - Fent més tutories i que a algunes vengués el tècnic de l'IMAS
 - Amb una comunicació més propera i personalitzada
 - Segons la meva experiència no es pot millorar
 - Les agendas ajuden molt (poder dir si està estrany perquè ha tengut visita, etc). Les entrevistes han de ser fluides i no de mínims.

- Des del meu punt de vista, els centres no estan suficientment informats sobre la realitat dels infants acollits i, en conseqüència, no estan preparats per tractar els problemes que aquests duent en ells.
 - Una comunicació més freqüent i fluida
 - Sempre hi hauran aspectes per millorar i aprendre depenent de cada cas.
 - Sempre es pot millorar encara que les experiències que jo he tingut han estat positives.
 - Tenir més informació amb la professora i la família d'acollida.
 - Conèixer un poc més els acolliments per part de la mestra, i per part nostra tenir més informació de la vida que ha duit el menor.
 - No, és adequada
- Que considerau que pot aportar a l'infant acollit que hi hagi una bona relació entre la mestra i la família?
 - Que l'infant tengui un millor entorn. És fonamental.
 - Més confiança en ell mateix
 - Li aporta seguretat i que l'adaptació i el funcionament en el col·legi sigui més òptim ja que hi ha un treball en xarxa escola – família acollidora. És imprescindible.
 - Més seguretat
 - Estabilitat
 - Idò que es puguin tenir en compte els seus moments emocionals delicats segons el moment que visqui.
 - Aporta estabilitat en totes les àrees. Millora a nivell curricular. Normalització en la seva relació amb persones de l'entorn escolar.
 - Li pot aportar un enteniment de la seva situació
 - Poder esbrinar aviat els problemes i posar-hi remei més aviat
 - Una bona comunicació entre professor i tutors és de vital importància en el correcte desenvolupament del menor i facilita l'adaptació d'aquest.
 - Que es senti comprès
 - Seguretat i confiança
 - Una bona relació és determinant pel benestar del nen. És bàsic, basiquíssim.
 - Els aporta una correcta atenció i ajuda.

- Que els puguem entendre millor
- Confiança i seguretat
- Sempre ajudarà a l'infant a entendre la seva situació
- Que es trobi segur
- Que se senti segur i amb suport per part de les persones que vetllen per la seva seguretat i integritat
- Seguretat i tranquil·litat a l'escola i confiança amb la tutora.
- Més seguretat emocional, ja que li costa establir relacions.

ANNEX III: CITACIÓ A LES MESTRES AL FOCUS GROUP

Universitat
de les Illes Balears

Facultat
d'Educació

Benvolgudes mestres,

El meu nom és Marta Galera i estic duent a terme el Treball Final de Grau mentre acab també les meves darreres pràctiques. El tema que he escollit és “La relació entre la mestra i les famílies d’acollida”. Aquest treball pretén principalment saber com és aquesta relació, alhora que donar visibilitat a la infància protegida dins les aules.

És per aquest motiu que necessit la vostra ajuda. M’agradaria reunir-vos a les mestres per tal de dur a terme un grup de discussió per a que em pugueu aportar les vostres opinions i experiències des de diferents punts de vista sobre aquest tema. Si us pareix bé ens podem reunir dia 15 de maig a la sala de professors.

Moltes gràcies.

Abans d’assistir a la reunió, cal considerar que es necessitarà recollir i enregistrar en forma d’àudio la conversa que sorgeixi per tal de poder documentar i dur a terme una anàlisi posterior. Segons els principis ètics, em comprometo a que el tractament de la informació recollida només s’emprarà amb finalitats acadèmiques.

Atentament,

Marta Galera

ANNEX IV: GUIÓ DEL FOCUS GRUP

a) Preàmbul:

- Benvinguda
- Permís gravació

b) Presentar objecte de discussió i objectiu del treball

- Relació mestres i famílies d'acollida
- Comprovar si realment hi ha una desinformació sobre la infància acollida als centres escolars.

c) Preguntes estímul:

- Llegir cita Fuentes (2010, p. 19). Demanar què opinen sobre això. Realment els infants en protecció estan inclosos a l'àmbit escolar?
- Fragment del documental *Infància en risc* (minut 13'00-14'15). Què opinen sobre això? Quina visió es té des de les escoles en aquests infants?
- Comentar respostes de les famílies als qüestionaris
- Pregunta: “Com són les relacions entre aquestes famílies i les mestres? Hi tenen més en compte possibles actuacions amb elles?”
- Comentar resiliència. “L'escola ajuda a la resiliència de l'infant?”

Establim relacions:

Com s'ha d'actuar amb una família acollidora dins l'aula?

1) Entrevista prèvia amb la família acollidora.

La prioritat és conèixer quina és la història de l'infant -dins el que sigui possible- per tal de saber com i per tenir en constància com actuar i com no.

2) Observació de l'infant.

Anar observant a l'infant de manera específica. Com es relaciona o si té problemes per fer-ho, com evoluciona a nivell cognitiu, observar si és un infant amb molts o poc conflictes... Anar comprovant en definitiva la informació transmesa per la família acollidora.

3) Transmissió d'informació a la família acollidora.

Pot esser que l'infant actuï d'una manera que no s'esperava, per això, cal informar a la família per comunicar que tot el procés d'adaptació evoluciona correctament o no.

4) Continuar amb el seguiment

Cal informar i estar informats per part de la família de manera freqüent. A més d'això, tenir més en compte si l'infant està més delicat o irascible per les visites amb la família biològica o per qualche altre fet que el pugui haver afectat.

Informació

Resum

Davant la necessitat de visibilitzar la infància protegida a les aules, sorgeix aquest producte encaminat a respondre a qüestions dels docents i a afavorir la manca de recursos o mitjans per establir relacions amb les famílies acollidores.

Producció

Marta Galera, alumna del darrer curs del Grau d'Educació Infantil a la Universitat de les Illes Balears.

LA RESPOSTA EDUCATIVA DAVANT LA INFÀNCIA PROTEGIDA

La relació del docent amb les famílies d'acolliment familiar

Universitat
de les Illes Balears

Facultat
d'Educació

Què són les famílies d'acollida?

És una modalitat d'acolliment familiar que facilita la integració del menor en un ambient familiar que no és el seu propi durant el temps necessari perquè la seva família pugui superar les causes que han provocat aquesta separació.

El manteniment dels vincles afectius per mitjà de contactes i les visites serà un objectiu prioritari en aquesta modalitat d'acolliment". (Amorós i Palacios, 2003, p.57)

La infància protegida a les aules.

Aquests infants provenen generalment d'una situació amb algun tipus de maltracte o negligència. És per això que es fa necessari tenir en compte que pateix una problemàtica i moltes mancances i carències a diversos nivells que necessiten ésser suplertes.

“Els docents hem d'intentar que el temps que estigui a l'escola, sigui un parèntesi a la seva vida, que pugui sentir-se valorat i integrat. Tot això cal fer-ho de la mà de les famílies acollidores, s'ha de treballar conjuntament amb elles.”

Què pot fer el docent per a ajudar-los a l'escola?

- Evitar el desconeixement sobre l'acolliment i tot el que implica per evitar dificultats a l'hora d'ajudar a l'infant. Estar ben formats.
- Consensuar una línia de treball amb la família acollidora.
- No fer tractes diferencials per les seves vivències o posar-los etiquetes negatives.
- No estigmatitzar pel fet de ser infants del servei de menors. També tenen comportaments i pors com la resta de nens i nenes.

Seu de l'IMAS

Per a possibles dubtes que sorgeixin, l'Institut Mallorquí d'Afers Socials us pot informar sobre el programa de Menors i Família.

Telèfon: 900 100 444

Adreça: C/ del General Riera, 67